

Litteraturöversikt

TITEL:

Putin's Wars. From Chechnya to Ukraine

FÖRFATTARE:

Mark Galeotti

FÖRLAG:

Osprey Publishing, Great Britain 2022

När en välrenommerad militärexpert och Rysslandsforskare dissekerar Vladimir Putins lit till väpnat våld och därtill rysk förmåga/ oförmåga på stridsfältet får man lära sig litet extra. Det gäller inte minst ”order of battle”: vilka förband som deltagit och hur de nyttjades i serien av sammanstötningar från Tjetjenien via Georgien, Krim, Donbas och Syrien till Ukraina. Vad författaren påvisar stämmer väl med vad vi har kunnat inhämta om de stora dragen utifrån analyser i väst, även de från vår egen försvarshögskola. Det känns betryggande: inför allt det som nyhetsmässigt skildras, har vi inte riskerat att hållas i okunnighet om ”hur det går”.

Mest detaljer bidrar boken med i ingripandet till Assadregimens stöd med flyg och tung eld invisad av Spetsnaz och framför allt om hur kriget i Dombas 2015 utlöstes av femtioalet frivilliga och legosoldater från Krim, varefter Moskva i en smutsig strid med två sidors (!) krigsbrott fann det ofrånkomligt att bidra med uppmuntran, vapen och ledning. I båda fallen ville Moskva undvika att dra in armén. Föga uppskattat av Wagnergruppen vill det synas.

Som centralt tema beskrivs den ryska mödan att organisera och effektivisera en problemtyngd krigsmakt, med försvarsminister Sergei Shoigu och generalstabschefen Valery

Gerasimov som frontfigurer. Hur det lyckas ser vi i Ukrainakriget.

TITEL:

Hotet från Ryssland

FÖRFATTARE:

Oscar Jonsson

FÖRLAG:

Mondial, Stockholm, Livonia, Lettland, med Printpool 2023

Oscar Jonsson har en doktorexamen i krigsvetenskap och forskar vid Försvarshögskolan. Hans expertområde är rysk krigföring och han har tidigare arbetat inom högkvarteret. När han som flera andra, inte minst vid FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut), skriver om Putins Ryssland väntar vi oss kanske en militär betraktelse. Det får vi också, men inte i den gamla snäva formen utan som nedslag i vad som numera hör kriget till: ”icke-medel” som cyber, information, underrättelser, ekonomi, med utgångspunkt i makten hos Putins gäng.

Jonssons nya komprimerade bok rymmer en del om rysk förmåga på detta vida område, efter en inledning om Moskvas världsåskådning och avsikter och en avslutning om följderna för svensk säkerhet. Att Ryssland bedriver en förvånansvärt traditionell resurskrävande krigföring (typ första världskriget) i Ukraina och dessutom hittills, med terror för att förstöra Ukraina ekonomiskt, utan framgång, ger oss ett andrum, men kortare än vi tror. En stormakt som förlorar militärt drivs av desto starkare revanschlust, här mot hela det samlade väst.

För att förstå hotet från Ryssland måste man förstå landet, vilket vi länge missade. Kanske inget hot om en operation mot Sverige, men med författaren får vi aldrig underskatta rysk ”riskapit”. Hur vet vi vad en desperat rysk ledning skulle kunna tänka sig att ta till?

TITEL:

Diplomatens sista depech: Reflektioner från ett liv i rikets tjänst

FÖRFATTARE:

Johan Molander

FÖRLAG:

Bokförlaget Langenskiöld, Scandbook, 2022

En beläst akademikollega har bara gott att säga om pensionerade ambassadören Johan Molanders memoarbok. Det är lätt att förstå varför. Där finns mycket att hämta från författarens vidsträckta verksamhetsfält. Med sin bakgrund i kultur- och skådespelarmiljö och ryska emigrantkretsar, sin breda bildning och uppenbara fallenhet för internationella förhandlingar, konventioner, resultat och inte minst formuleringsglädje, var han en man för UD och förblev där ett halvsekel. Tolkskolan hade, som för många, varit en lärande miljö.

Två uppgifter i Moskva, en under sjuttio-talets stagnation och den andra som besviken ambassadör 2004–2008 när Putin började visa rovdjurstånderna, ligger till grund för en mörk bild av rysk framtid; underskattningen av imperiets fantomsmärtor, förvisso delad med ämbetsbröder. Vilken lättnad det måste varit med tre följande år i Helsingfors. De lämnade han med klar uppfattning att vi både måste stödja svenskan i Finland och inkännande förstå dess decennier av ryggradsreflex i att behöva hantera ryska säkerhetspolitiska krav.

Om nedrustning, där han spelade en central roll ifråga om kemiska vapen, hyser Molander inga illusioner. En vurm för barn- och kvinnokonventioner analyserar han syrligt. Övertygad faller läsaren för hans krav på ämbetsmänna-etos och diplomaters ökade professionalism.

TITEL:

After Nuremberg: American Clemency For Nazi War Criminals

FÖRFATTARE:

Robert Hutchinson

FÖRLAG:

Yale University Press, New Haven and London 2022

De blev inte så hårt dömda. Den som råkar titta på hur tyska krigsbrytare på nivån under de riktigt onda ledargestalterna synades, t ex beryktade generaler och fältmarskalkar, finner genomgående hur deras först utdömda straff rätt snart sattes ned; därtill kraftigt. Boken visar hur det gick till för dem som råkade hamna inom USA:s maktsfär.

Det framgår hur ledande lokala amerikanare, som den högste ansvarige John McCloy och hans efterträdare, systematiskt, snarast på löpande band, sänkte straff några år efter rättegångsfasen. De hade börjat känna att de dömda tyskarna hanterats på ett sätt som de tyckte inte liknade förhållandena hemmavid. Möjligheter till omprövning av brottens omfattning, i flera fall ren benådning, måste utnyttjas. I en del fall handlade det om de dömdas ålder, men det till synes sympatiska beslutet berodde inte minst på det kalla krigets utbrott. Man hade börjat betrakta tyskar som bundsförvanter mot den nya motståndaren, Sovjet

Till bilden hör att benådningar och omprövningar väckte starkt stöd hos befolkningen. Berömmet av västtyskar, för att de

till skillnad från landsmännen i Östtyskland tog itu med sitt förflutna, behöver nog dessvärre nyanseras. Minnet visade sig kort.

TITEL:

NATO – en allians i tiden

FÖRFATTARE:

Ulla Gudmundson

FÖRLAG:

Bookstrap Publishing, Totem, Polen, 2022

Ulla Gudmundsons Nato-bok är utomordentlig som handbok om en påfallande praktisk organisation med få regelverk utan hinder av mödosamma parlamentariska godkännanden av varje ny fas. Från början var inte detta västliga samarbete helt lätt att åstadkomma med tanke på bl a traditionell amerikansk motvilja att binda sig bort från 1700-talets proklamerade handlingsfrihet. Kriserna har varit flera, inte minst utlösta av Frankrikes stormaktsfantomsmärtor men, som författaren påpekar, det grundläggande fördraget har aldrig behövt revideras. Stödet av nationella kärnvapen ligger fast.

I ett lätthanterligt format kan läsaren följa alla svängningar från Koreakriget som effektiv startpunkt, inte minst i förhållandet till Sovjetunionen/Ryssland. Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning innebar inte, som det ett slag tycktes, att Nato slutade att behövas. Det fann sin roll av mer kris- än försvarsorganisation, och den av länderna i Central- och Östeuropa pådrivna utvidgningen ändrade lite av tyngdpunkten. Och med utbrottet av det ryska överfallet på Ukraina hörs inga ifrågasättanden av behovet av en atlantisk gemenskap.

Ska Sverige som medlem överge sin profil och utrikespolitiska tradition? Det beror i stor utsträckning på oss själva, heter det i en välavvägd bedömning. En av bokens många.

TITEL:

Turkiet 100 år – Drama utan slut

FÖRFATTARE:

Bitte Hammargren & Stefan Bladh

FÖRLAG:

Bokförlaget Atlas, Print Best (Estland),

2023

Bitte Hammargren kallar den skildring hon och reskamraten Stefan Bladh åstadkommit för ”en reportage- och fotobok”. Det är förstås en korrekt beskrivning. Om alla de människor i turkiskt samhällsliv, inklusive de allra fattigaste, som hon presenterar i ett rikt persongalleri framgår det att hon känner och har intervjuat dem (de flesta i *Svenska Dagbladet* som länge var hennes journalistiska bas). Och hans bilder står på egna ben och räcker långt som belägg för den ”nära stormakten” Turkiets rika kulturella grund. Men beteckningen är väl blygsam när det gäller ett arbete som känns snarast oundgängligt för dem som nalkas vår Nato-ovän.

En kronologisk framställning, som sig bör börjar med ”riksgrundaren Atatürk, ger den nödvändiga berättelsen om hur på spillrorna av århundradens osmanska imperium, en turkisk nationalstat, sammansmält med sunni-islam, vuxit fram, plågad av det förnekade folkmordet på armenier och splittringar på alla ledder. Med frågan om kurdernas ställning som den svåraste och den om syriska flyktingar, den nästan lika hopplöst jobbiga att hantera.

Väsentligt är givetvis porträttet i helfigur av Recep Tayyip Erdogan, med författarens journalistiska återfall ”u-svängarnas okrönte mästare”, och hans alltjämt starka grepp om dem som stöder honom även när reformer ersatts av dålig ekonomi och brister inför jordbävningar.

TITEL:

**The Return of the Taliban:
Afghanistan After the Americans Left**

FÖRFATTARE:

Hassan Abbas

FÖRLAG:

**Yale University Press, New Haven and
London 2023**

Bevakningen av hur talibanerna utövar sin makt är genererande låg. Bortsett från de humanitärt engagerade är det få som längre engagerar sig för hur människor i Afghanistan far grymt illa, särskilt förstås flickorna som berövas varje tillstymmelse till skola och förkovran. Luften har gått ur inte bara Vita huset och Pentagon. Desto mer angelägen ter sig en bok som ger sig i kast med de senaste

två årens utveckling, som skett helt enligt mörka bedömningar.

Många nyss inblandade, inte minst Pakistans säkerhetsorgan förblindad av sin konfrontation mot grannen Indien, är kvar i grannskapet. Vad som skildras är hur en grupp av självutnämnda religiösa utvecklas till nationella ledare av ett styre av moralpoliser som trampar alla de andra medborgarna under fötterna. Likväl: på något sätt måste de hantera en utarmad stats alla utmaningar. Omvärlden kan inte fortsätta att smälta det som pågått och pågår.

Att engagera sig på nytt, under i stunden nästan hopplösa villkor, i något slags mellanstatliga relationer ställer svåra krav på omvärlden. Det kunde få härskarna att svälla av stolthet. Men lärdomen att lämna dem i ständig åtskildhet, är ingen betryggande lösning.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.